

Fra lærerorganisasjonenes Verdenskongress

"World Confederation of Organizations of the Teaching Profession" (WCOTP) har i år holdt sin kongress i Frankfurt a. M. Ca. 3 millioner lærere fra 43 ikke-kommunistiske land i alle fem verdensdeler er medlemmer av WCOTP. Alle disse læreres organisasjoner var representert på kongressen i Frankfurt.

Av det store program for kongressens mange komiteer og plenumsnoter skal vi i det følgende bare ta ut et par emner. Sitatene henter vi fra referatet i tidsskriftet "Die Kommenden" (Freiburg, 25. August. 1957) . -

I sin åpningstale fremhevet prof. E. Rodenstein, presidenten for FIAI ("Fédération Internationale des Associations d'Instituteurs") at de ustanselige, gjennomgripende forandringer som finner sted i samfunnet i vårt århundre gjør det helt umulig å lære i ungdomsårene det man får bruk for i de neste 40-50 år av livet. For man vet ikke hva dette kommer til å bli. "Hovedsaken er derfor ikke å lære et bestemt pensum. men å lære hvorledes man kan lære."

Den kulturelle situasjon stiller derfor nødvendigvis de største rent menneskelige krav til skolens lærere. Det nytter ikke bare å kunne noe bestemt og å formidle dette bestemte mer eller mindre rutinemessig eller interessant videre til barnene. Der må skje noe kulturelt skapende i skolene. En ny generasjon skal hjelpes til selv å bli produktiv, til selv å bli kulturbærer med et innhold som læreren ikke kan ha noen bestemt avgrenset viden om. For det er den nye generasjon som kommer til å frembringe dette innhold.

Hvorledes står lærerne verden over rustet til denne fortvilende vanskelige, men like inspirerende oppgave?

Ifølge de rapporter som strømmet sammen på verdenskongressen, var man enig om at kvaliteten av skoleundervisningen (ikke av elevene) hadde vært synkende. To tredjedeler av rapportene nevner som årsak at der er mangel på tilstrekkelig dyktige lærere i forhold til elevantallet. og som årsak til denne mangel regner man opp: 1. altfor lave lærerlonninger, 2. utilstrekkelig lærerutdannelse og - lærerarbeidets manglende anseelse i samfunnet.

Dette er jo alt sammen velkjente ting. Men nytter det så utfra en isolert betraktning av disse mangler å komme med sterke krav om forbedringer av økonomien etc. ?

Hele kulturutviklingen i vårt århundre har en dominerende retning mot stadig mer øket teknifisering og merkantilisering. - Hele hovedmengden av menneskehetens krefter og interesser har i lengre tid strømmet, ja flossen i denne retning. Og så er man forbauset over at åndslivets produktivitet og kvalitet synes å avta? Var det ikke akkurat dette man egentlig ønsket? å betrakte åndslivet som noe sekundært? Noe man skal få tid og stunder til etterat levestandarden er ordnet?

Åndslivet er blitt lammet av flertallets økende interesser for teknifisering og merkantilisering, konsentrert til faretruende komplekser i de overmilitariserte statsdannelser.

Hvor går veien ut av dette ufore? Har menneskeheten nå fått nok eller kanskje litt for meget av den sterkt ønsket teknifisering og merkantilisering? Begynner nå interessene å vende seg mot et selvstendig produktivt åndsliv som menneskelig kvalitet uten hensyn til nytteeffekt?

Det ville vel være for meget sagt at dette er tilfelle. Hovedstrømmen går fremdeles i samme retning som før. Men på verdenskongressen i Frankfurt i år kom der også til orde et sterkt krav om at "skolen må være uavhengig av staten". Dette krav som av en av kongresskomiteene ble hevdet som et nødvendig livskrav for skolens videre utvikling, ble begrunnet med tungtveiende argumenter.

For det første fremhevet man de uforglemmelige, smertelige erfaringer som nå i de siste årtier var gjort, "hvor staten med tvang foreskriver lærerne å oppdra borgere i overensstemmelse med en bestemt politisk retning". Man vet nå med sikkerhet "at en hvilken som helst autoritær statsform vil forsøke å misbruke skolen til sine formål".

For det annet fremhevet man at også næringslivet ut fra seg hadde en tendens til å forlange, "at barnet straks etter at det er ferdig med skolen, skal kunne brukes, at det straks skal være effektivt i ordets materielle betydning; ". - Dette krav ble av komiteen vist like sterkt tilbake som politisk misbruk av skolen.

Men vil ikke nettopp en stat, som dirigerer næringslivet, og som samtidig vil dirigere skolene, nødvendigvis drives inn i denne retning?

Og vil ikke en hvilken som helst politisk-militær statsdannelse, selv om den ikke er desidert autoritær, ha en tendens til å tvinge skolene inn i usaklige baner?

I 1956 foranstaltet NATO en studiekongress som skulle utrede, "hvilken rolle skolene burde spille i NATO"..

La oss ikke her komme inn på berettigelsen eller nødvendigheten av NATO. Det er et annet kapitel. Men har NATO's ledelse noesomhelst den skulle ha sagt med hensyn til skolene? Er ikke hver enkelt skole, er ikke hver eneste lærer autonom med hensyn til det som skal foregå i klasseværelsene?

Her nærmer vi oss sakens kjerne. Har man virkelig tilstrekkelig vilje og mot til et fritt åndsliv?

I ord er dette krav kommet frem på lærernes verdenskongress. Men blir man stående ved ordene? Har man også innsikt, evne og vilje til å gjennomføre det? Eller gripes man allerede ved det første praktiske skritt av den store frykt for kaos, når man ikke lenger har et statsdepartement med normalplan i ryggen?

Et fritt åndsliv er en ubetinget nødvendighet for skolenes videre utvikling. Med "fritt" mener vi da først og fremst helt uavhengig av enhver bestemmelse fra statens side, Men dette lar seg ikke opprelte ved en avstemning eller beslutning. Veien fremover er meget vanskeligere. - Et fritt åndsliv må skapes ved en rekke menneskers overskuddsinnsats. Bare der hvor der faktisk er noe produktivt, noe som har fremtiden i seg, er der også en frihet som man med rette kan kjempe for.

Man må derfor også spørre: I hvilken grad er dette krav som kom frem på lærernes verdenskongress, "at skolen må være uavhengig av staten", virkelig begrunnet som en praktisk mulighet? Betyr det at de 3 millioner lærere fra de 43 land nu er i ferd med å la skolene leve uavhengig av staten? Eller er det atter igjen tomme fraser som egner seg godt på en verdenskongress, men som glemmes straks man vender tilbake til skolens hverdag?

Det vil være for meget forlangt å vente av lærerne at de alene skal bane veien for det skapende frie åndsliv som kan gi den kommende generasjon et fruktbart utgangspunkt. Det kan ikke virkeliggjøres hvis ikke en større krets av foreldre (og andre voksne som ikke har barn) innser nødvendigheten av dette og slutter opp omkring de lærere som også ser at her og kun her går veien videre.

Skolens problem kan ikke løses isolert. Det er et omfattende kulturproblem hvor ingen kan si at han står utenfor. Hovedmengden vil vel som alltid i treghet følge de gamle baner. Det blir de få enkeltmenneskers oppgave å bryte nye veier.

Førsteutgave:

Mennesket, Bergen, 1957/3

www.joergensmit.org er webbadressen til material av og om Jørgen Smit.
Biografisk material, utgivelser, foredrag, arbeidsplasser o.s.v. utgitt av Rembert Biemond